

Arkitektur och politik och bostad

Pär Eliaeson

Arkitektur och stadsbyggnad är områden som lämpar sig sällsynt väl för politiska åtgärder och politisk styrning. Det politiska har i vår populistiska och ekonomistiska tid hamnat i onåd i språket. Vi har börjat glömma att politik är folkstyre. Politikerna är våra representanter, på vårt uppdrag. Att förakta politiker är att brista i sitt medborgerliga ansvar och att göra det lätt för sig. Missnöjet bör istället bli till argument och krav. Det politiska uppdraget är delegerad makt, med ett ansvar som vi kan utkräva. Det är vår roll, vi som inte är politiker.

Byggandet handlar om makt. Den som bygger är den med den ekonomiska makten i samhället, staten och kapitalet, den allmänna och den privata makten. Att bygga stad är en central uppgift för ett samhälle. Hur vi bygger stad är hur vi manifesterar vår ideologi i fast form, hur vi låter livet levas med hjälp av den fysiska miljön. De senaste decennierna har politiken retirerat från stadsbyggandet. Istället för samhälleliga avsikter och politisk vilja har stadens utveckling drivits av ekonomiska intressen hos byggande bolag och de boen-

des privatekonomiska villkor. Resultatet har alltför ofta blivit en bristande mångfald och en stadsbyggnad som delar staden istället för att hela den. En dålig samhällsekonomi i ett långt perspektiv. Betydelsen av ordet ekonomi har också fallit i glömska, det betyder hushållning.

Att nu politiken åter kan bli tongivande i arkitektur och stadsbyggnad i och med ett nytt handlingsprogram är glädjande. I bostadsfrågan kan mycket göras på politisk väg. Finansiering och ekonomisk styrning är den centrala frågan. Det mest effektiva metoden är statlig och kommunal finansiering av ett bostadsbyggande som inte görs möjligt på den normala kommersiella marknaden. Ett stadsbyggande som görs med långsiktiga samhällsliga perspektiv. Att en sådan verksamhet, en sådan självklarhet, skall behöva återupprättas är ett stort nederlag för den samtida stadsbyggnadskonsten.

När det allmänna förespråkar statlig och kommunal finansiering av bostadsförsörjning klickstartar numera de privata fastighetsägarnas lobbymaskineri blixtnabbt. Beklagan och kränkhet över hotet mot "den fria marknadens spelregler" landar med förutsägbarhet som en tittarstorm mot julkalendern. Detta förhållande är det främsta beviset på att vi behöver revidera vårt språk på ännu en punkt: sluta kalla bostadsförsörjningen för bostadsmarknaden. Bostad är en grundlagsstadgad rättighet, om samhället i huvudsak ser den som en vara på en marknad har vi ett systemfel.

Statens förebildliga byggande är en annan fråga som kan göra skillnad mer estetiskt och kulturellt. Med sitt eget byggande kan det allmänna skapa slagkraftiga och talande exempel för det övriga samhället att inspireras av. Också detta bortom de normala ekonomistiska kalkylerna för byggnadskonsten. Exemplet makt i arkitekturen är ovärderligt, som den konkreta estetiska och ideologiska verksamhet arkitekturen är. Om en bild säger mer än tusen ord talar arkitekturen i sina fyra eller fem dimensioner än mer mångfald.

Gestaltad livsmiljö – en ny politik för arkitektur, form och design

Betänkande av Gestaltad livsmiljö - en ny politik för arkitektur, form och design

Stockholm 2015



I denna process är arkitekten en bifigur. Byggherrarna sätter nivån på arkitekturen i en kultur. Arkitekten har den djupa kunskapen i hur kvalificerad arkitektur skapas, men ingen större makt över att det skapas förutsättningar för den. Och så skall det vara, arkitekten är varken betjänt av maktens korruption eller är kompetent att bära den makten. Arkitekt blir vid din designprocess (och utveckla den till gränslös professionalism och kreativitet).

Byggherrarna måste själva förstå sitt ansvar för arkitekturens kvalitet. Med statens och kommunens förebildliga byggande förändras "marknaden" och "efterfrågan" för kvalificerad och högkvalitativ arkitektur. Varför nöja sig med de kommersiella byggproducenternas fattiga bygglåda när vi förstår hur bra arkitektur kan vara genom allmännyttans och statens genomarbetade och sköna byggnadskonst?

Arkitektur kanske är som frusen musik. Men ännu mer en gestaltad politik. Och politik är att vilja. ■